

Viléma Frendla ocenění in memoriam

V pořadí již čtvrtým občanem, který získá Ocenění města Žďáru nad Sázavou za zásluhy, bude za pár dní fotograf Vilém Frendl.

Těto cti se mu dostane in memoriam za vytvoření unikátní fotografické kroniky historie města Žďáru nad Sázavou.

Vilém Frendl dokumentoval život města nejméně od roku 1934 prakticky do konce života. Zanechal historicky vzácné snímky života města žadané muzei.

Potomkům fotografa předá Ocenění města starosta při červnové oslavě Dne Žďáru. Slavnostní ceremoniál se odehraje v sobotu 8.6. od 14 hodin na Staré radnici.

K Ocenění náleží vedle pamětního listu i medaile v etuji. O události bude zanesen zápis do kroniky města.

Morální oceňování občanů za významné zásluhy provádí město Žďár nad Sázavou již čtvrtým rokem. Rozhodli o tom zastupitelé na sklonku roku 2015.

Město tak má možnost ocenit žďárské, a výjimečně i jiné laureáty za významné zásluhy pro město Žďár nad Sázavou v oblastech kultury, sportu, vzdělávání, vědy a veřejného života. Ocenění může být rovněž uděleno za mimořádné činy spojené s osobním hrdinstvím, které znamenaly záchranu života nebo zdraví

občanů našeho města.

Doposud se této cti dostalo třem občanům Žďáru.

Jako vůbec první byla za rok 2015 oceněna Martina Sábliková, za vynikající sportovní reprezentaci České republiky.

Za rok 2016 převzala ocenění tehdy 92letá Jaroslava Doležalová za osobní statečnost v době 2. světové války. Bez zaváhání ukrývala děvčátko židovského původu.

Loni převzal Ocenění města za rok 2017 sborníkem a zakladatel Žďáráčku Jiří Libra, za zásluhy v oblasti kultury a žďárské hudby.

Laureáty na Ocenění města mohou nominovat občané města, osobnost vybírá výbor pro udělování Ocenění města a jeho návrh musí ještě potvrdit zastupitelstvo města.

Členové výboru měli z nominovaných osobností vybrat jednoho kandidáta, který bude navržen radě a zastupitelstvu města na ocenění.

Za rok 2018 byli kromě Viléma Frendla nominováni i historik Miloslav Lopaur za spisovatelskou a přednáškovou činnost. Byl jej výbor nevybral, vyjádřil uznání nad jeho kvalitní práci pro naše město. Třetí nominovanou byla Irena Holoubková za zásluhy ve veřejném životě. V srpnu 1968 se svým manželem odvázně po několik dní přinášeli rozhlasové zpravodajství ze Žďáru i celé země, než je umlčeli okupanti.

-lko-

POZNÁ ještě někdo židovskou dívku z portrétu? Ptal se v květnu 2005 v našich novinách staříký fotograf Vilém Frendl.

AŽ O ŠEST let později jeho vnuk předal portrét jediné žijící příbuzné.

Snímky: Lenka Kopčáková

Fotograf měl klíč k silnému příběhu

Záběry, které žďárský fotograf Vilém Frendl během svého života pořídil, vypovídají o historii a vývoji města Žďáru nad Sázavou během 20. století. Netušil však, že jeden jeho válečný snímek po téměř 70 letech otevře silný příběh plný emocí.

■ Lenka Kopčáková

Když si Vilém Frendl v roce 1934 zřídil první skromný fotoateliér v Nové ulici, byla krize a musel se potýkat s konkurencí i existenčními problémy. Měl však talent, profesionální zručnost a cit pro zachycení okamžiku.

Lze tvrdit, že ve Žďáře během minulého století nebyla rodina, která by doma neměla snímek s Frendlovou parafou na rubu. Byl vyhlášeným svatebním fotografem, zachycoval i jiné rodinné příležitosti.

Pro Viléma Frendla byla velkou výzvou nejen krásná příroda Žďárska, ale hlavně okamžiky své doby. A tak reportážními snímky zachytil atmosféru konce války a osvobození našeho města, k němuž došlo až 10. května 1945, snad nejdéle v celém Protektorátu Čechy a Morava.

Žďár byl tehdy coby významný komunikační a železniční uzel obsazen komandem gestapa a regimentem obrněnců. Němci při sebemenším odporu hrozili městu srovnáním se zemí... I v tak vypjaté atmosféře fotograf plnil své profesionální poslání. Každým tajným zmáčknutím spouště přitom riskoval život.

Po válce Vilém Frendl zdokumentoval i stavební proměny města. Ojedinelé snímky, mnohdy složené jako leporela z více záběrů, se staly významným dokumentačním materiálem. Radnice si už dlouho uvědomuje, jak významně Vilém Frendl přispěl do zlatého fondu našeho města.

Sám se však nikdy nedozvěděl, k jak silnému příběhu držel klíč. Nejméně 64 let doma uchovával portrét krásné dívky, kterou zvěčnil krátce před transportem Židů (mysleli, že jedou na práci). Dívka předem zaplatila, ale už nikdy si pro snímek nepřišla...

Válka zamíchala osudy

Při jednom rozhovoru v roce 2005 s tehdy 92letým fotografem si vzpomněl právě na tento portrét. Velký snímek opatrně vybalil ze zažloutlých desek a vykoukla na nás krásná Neznámá.

„Když nastal ten čas, kdy Němci odváželi Židy, tohle děvče ke mně přišlo, abych jej vyfotil,“ vzpomínal fotograf na nevšední dívku. Objevila se pryč nečekaně ve dveřích jeho ateliéru.

„Objednala si zvěšeninu a vše mi zaplatila předem. A když to prý přečká, že si ji vyzvedne, a když nepříjde, ať to spálím,“ citoval tehdejší její slova. Staříký fotograf doufal, že při velkém štěstí i po 64 letech předá portrét osobně majitelce nebo jejím příbuzným.

„Knihu zákazníkú s jejím jménem jsem dlouho uchovával, ale při stěhování jsem ji hodil do kamen. Zapomněl jsem pak, jak se jmenovala. Až když člověk dozraje, vidí, jaké voloviny dělal,“ zazlival si tehdy.

Silný válečný příběh otevřený v červnu 2005 právě naší redakcí naleznete na stránkách: www.jihlavske-listy.cz/ŽN v rubrice fotogalerie „Vaše příběhy“.

Pan Frendl byl fotograf ze staré školy a nevyzvednutá zakázka ho trápila. Ptal se lidí, nikdo však dívku z portrétu nepoznával.

My jsme tehdy otiskli snímek v Novinách žďárské radnice i v krajských Jihlavských listech, ale po tři roky se nic nedělo. V prosinci 2007 pan Frendl zemřel...

Jen pár týdnů na to drnčí telefon. Učitelka z Velkého Beranova oznamuje, že její žáci v rámci projektu Zmizelí sousedé objevili někoho, kdo dívku poznal.

„Ihned se rozjízdim tím směrem a ve škole se setkávám s 84letou ženou a jihlavským archivářem Ladislavem Vilímkem. Vlasta Oraná dětem ukázala výstřižek z JL, který roky schovávala. Poznala na něm spolužačku přímo z lavice. V roce 1938 spolu navštívily Odbornou školu pro ženská povolání v Jihlavě.“

Naší neznámou byla Helena Böhmová. Snad jen náhoda zařídila, že v den odhalení Helenčiny identity, tedy 5. června 2008, by zrovna měla narozzeniny.

Archivář však předložil nemilosrdné dokumenty. Byly o transportu Židů, ve kterém pod číslem „100429“ figuruje i dívka se jménem Böhm Helene a také její rodiče a bratr. Cíl transportu: koncentrační tábor Terezín a později Lublin. Helenka zemřela 25. května 1942 v

plynové komoře. Bylo jí necelých 19 let. Do Žďáru se dostala krátce po obsazení Jihlavy, kdy odtud Němci vypudili občany židovské národnosti. S rodinou a příbuznými žila nějaký čas ve Žďáře, v domě na nároží Nádražní ulice a dnešního parku u Ivana.

Beranovské setkání jsem zdokumentovala a žáci článku a svá zjištění v rámci projektu Zmizelí sousedé vložili na stránky školy i Židovského muzea v Praze. Zde silný příběh Helenky inspiroval redaktorku Lidových novin.

V tu chvíli nikdo z nás netušil, že přijde odezva. Helenku poznala její jediná žijící příbuzná z Prahy. V roce 2010 kontaktovala školu i rodinu pana Frendla. Tehdy 86letá Zuzana Ledererová, rozená Böhmová byla jedinou přeživší příbuznou Helenky. I ona měla pohnutý život a před jistou smrtí ji zachránila iniciativa dánských žen na záchranu starších židovských dětí. Nacistickému běsnění ujela doslova posledním vlakem z Prahy. Nezapomene na moment, kdy v okně rozjetého vlaku mizela uplakaná mávajícím maminka a mladší sestra. Už je pak nikdy neviděla. Hruzně zjištění o jejich osudu čekalo ženu po návratu do Čech v roce 1945.

V lednu 2011 se vnuk válečného fotografa (také Vilém Frendl) rozjel do Prahy, aby osobně předal portrét z pozůstalosti svého dědečka. Pro osudem zkušenu Zuzanu Ledererovou to byl emotivní okamžik. Již téměř slepá tvář Helenku neviděla. Alespoň tedy portrét pohládila. „Mám z toho pocit satisfakce a dědeček by byl určitě nesmírně šťastný. Škoda, že se toho nedožil,“ řekla tehdy dojatě pro naši redakci. O události tehdy informovala i celostátní televize.